

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1992-1993

4 MAART 1993

Voorstel van wet tot aanvulling van artikel 2, eerste lid, van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld

(Ingediend door de heer Garcia)

TOELICHTING

De georganiseerde misdaad verlegt haar werkterrein heel duidelijk van de zogenaamde gewelddriminaliteit naar de zogenaamde witteboordcriminaliteit. Deze laatste is gezegd veel « properder » en dus maatschappelijk aanvaardbaarder. Nochtans betreft het in zeer concrete gevallen dezelfde personen die jaren tevoren actief zijn geweest in de prostitutie, de autodiefstallen, de hold-ups en andere vormen van zware georganiseerde misdaad.

In werkelijkheid bouwen dezelfde criminele personen thans op bijzonder korte tijd gigantische fortuinen op waarmee zij evengoed invloed en macht in de economie en de politiek kunnen afkopen.

Deze misdrijven hebben ogenschijnlijk een minder kwaadaardig karakter, maar het resultaat is hetzelfde: het aantasten van de fundamenteën van de democratie door corruptie, concurrentievervalsing, het zich inkopen in machts- en invloedssferen, e.d.

Deze soort van misdrijven maken in werkelijkheid reusachtige oplichtingen ten nadele van de Schatkist uit. Het doel van de hele constructie heeft niets te

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1992-1993

4 MARS 1993

Proposition de loi complétant l'article 2, alinéa 1er, de la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux

(Déposée par M. Garcia)

DEVELOPPEMENTS

Il apparaît très clairement que la criminalité organisée transfère son champ d'action de la criminalité dite violente à la criminalité dite « en col blanc ». Cette dernière est prétendument beaucoup plus « propre », et donc socialement plus acceptable. Il s'agit pourtant, dans des cas très concrets, des mêmes personnes que celles qui ont sévi, quelques années auparavant, dans la prostitution, les vols de voitures, les hold-up et d'autres formes graves de criminalité organisée.

En réalité, ces mêmes criminels réunissent aujourd'hui, en un temps record, des fortunes énormes grâce auxquelles ils s'achètent influence et pouvoir en économie et en politique.

Ces délits ont apparemment un caractère moins nocif, mais leur résultat est le même: ils sapent les fondements de la démocratie par la corruption, la distorsion de concurrence, l'intrusion dans les sphères du pouvoir et dans les sphères d'influence, etc.

En fait, les activités délictueuses de ce type constituent des escroqueries gigantesques au détriment du Trésor. Le but de tout le montage n'est nullement de

maken met het drijven van enige vorm van handel, dan wel uitsluitend met het oplichten van de Staat en dus de Schatkist. Het etaleren van handelsactiviteiten — vaak met puur fictieve transacties — is bijzaak en slechts een middel om het doel te bereiken: het beschikken op bijzonder korte termijn over tientallen tot honderden miljoenen frank.

Deze misdrijven moeten evenwel onderscheiden worden van de «gewone» fiscale fraude, die niet op een georganiseerde manier en eerder «occasioneel» wordt bedreven.

Tijdens de afgelopen jaren werden aanzienlijke stappen gezet in de strijd tegen het witwassen van gelden afkomstig uit zwaarwichtige misdrijven en uit de georganiseerde criminaliteit, door de uitbouw van een aantal wettelijke instrumenten.

Door de wet van 17 juli 1990 tot wijziging van de artikelen 42, 43 en 505 van het Strafwetboek en tot invoeging van een artikel 43bis in hetzelfde Wetboek (*Belgisch Staatsblad* van 15 augustus 1990, blz. 15886) werd de verbeurdverklaring mogelijk gemaakt van vermogensvoordelen, zelfs wanneer die geen eigendom meer zijn van de veroordeelde. Daarnaast werd ook het inontvangtnemen van zaken, waarvan men de criminele oorsprong kent, strafbaar gesteld.

Om het witwassen van geld nog effectiever te kunnen aanpakken en om een preventief optreden daarbij mogelijk te maken, werd het ontwerp van wet tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld aangenomen. Deze wet van 11 januari 1993 voert een «cel voor financiële informatieverwerking» in, bestaande uit financiële deskundigen, die door de financiële ondernemingen en personen op de hoogte moeten gebracht worden telkens zij vermoeden dat een uit te voeren verrichting verband houdt met witwassen van geld. In iedere onderneming moet een verantwoordelijke persoon worden aangewezen. Aansluitend daarbij wordt aan de beoogde ondernemingen en personen de verplichting opgelegd tot identificatie van hun cliënten, tot het bewaren van gegevens omtrent verrichtingen en tot het opmaken van een verslag van verdachte verrichtingen.

De opdracht van de cel voor financiële informatieverwerking bestaat erin de inlichtingen die hem worden meegedeeld te ontvangen, te ontleden, en desgevallend er kennis van te geven aan het parket.

De bijzondere procedure die werd ingesteld voor de aangifte van aanwijzingen inzake het witwassen van geld, houdt ten volle rekening met de wens van de financiële sector om de nodige discretie te verlenen aan de verstrekte informatie.

De ernstige vormen van criminaliteit, die met deze preventieve aanpak gevisieerd worden, zijn onder

praktiseren van elke vorm van handel, maar uitsluitend van het oplichten van de Staat en dus de Schatkist. Het etaleren van handelsactiviteiten — vaak met puur fictieve transacties — is bijzaak en slechts een middel om het doel te bereiken: het beschikken op bijzonder korte termijn over tientallen tot honderden miljoenen frank.

Il faut toutefois distinguer ces délits de la fraude fiscale «ordinaire» qui n'est pas pratiquée de manière organisée, mais plutôt «occasionnellement».

Au cours des dernières années, des initiatives importantes ont été prises dans la lutte contre le blanchiment des capitaux provenant des délits graves et de la criminalité organisée, par la mise au point d'un certain nombre d'instruments légaux.

La loi du 17 juillet 1990 modifiant les articles 42, 43 et 505 du Code pénal et insérant un article 43bis dans ce même code (*Moniteur belge* du 15 août 1990, p. 15886) a rendu possible la confiscation d'avantages patrimoniaux, même lorsque ceux-ci ne sont plus la propriété du condamné. En outre, on a érigé en infraction le fait de recevoir des choses dont on connaît l'origine criminelle.

Pour pouvoir lutter plus efficacement encore contre le blanchiment de capitaux et permettre une action préventive en ce domaine, on a adopté le projet de loi relatif à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux. Cette loi du 11 janvier 1993 institue une «cellule de traitement des informations financières», composée d'experts financiers, qui doit être informée par les financiers, organismes ou personnes physiques, lorsqu'ils soupçonnent qu'une opération à exécuter est liée au blanchiment de capitaux. Une personne responsable doit être désignée dans chaque organisme. Les organismes et personnes visés sont tenus d'identifier leurs clients, de conserver les données relatives aux opérations et d'établir un rapport sur les opérations douteuses.

La mission de la cellule de traitement des informations financières consiste à recevoir, à analyser et, le cas échéant, à porter à la connaissance du parquet les informations qui lui sont communiquées.

La procédure spéciale qui a été mise en place pour la communication d'indices relatifs au blanchiment de capitaux tient pleinement compte du souhait du secteur intéressé d'assortir les informations transmises de toute la discrétion nécessaire.

Les formes graves de criminalité visées par ce dispositif préventif sont, notamment, le terrorisme, le

meer het terrorisme, de internationale drughandel, de illegale wapenhandel, de mensenhandel en de georganiseerde misdaad, waartoe ook de georganiseerde financieel-fiscale fraude, zoals bijvoorbeeld de zogenaamde B.T.W.-carrousels, moet gerekend worden (Gedr. St. Senaat, nr. 468-2, B.Z. 1991-1992, blz. 17).

Ondanks de verdiensten van het nieuwe preventiesysteem, valt te verwachten dat men in de toekomst zal trachten om de autoriteit die door de wet belast werd met de controle op de verrichtingen, te omzeilen. Dit kan uiteraard door gebruik te maken van instanties buiten het financiële stelsel — in de strikte betekenis — om de opbrengsten uit misdrijven wit te wassen. Uit de gerechtelijke praktijkervaring blijkt dat deze opbrengsten vaak geïnvesteerd worden in onroerend goed, immobiliënprojecten e.d., via de zogenaamde «off-shore»-bedrijven en allerlei buitenlandse financiële constructies, waar omzeggens altijd «off-shore»-bedrijven bij betrokken zijn.

De uit misdrijven verkregen fondsen hoeven en zullen dus niet noodzakelijk via de in de wet van 11 januari 1993 vernoemde instellingen geïnvesteerd of belegd worden. Vaak gebeurt zulks via derden, waaronder de notarissen (in het geval van het verwerven van allerhande onroerende goederen) of via immobiliënmaatschappijen middels het verwerven van participaties, kapitaalbreng, enz. Zo treedt de notaris bij aankopen van of beleggingen in onroerende goederen en immobiliënprojecten vaak op als gevolmachtigde wat de betalingen van voorschotten en facturen betreft. Dergelijke betalingen gebeuren via gepersonaliseerde rekeningen op naam van derden en «off-shore»-bedrijven. Zo zijn tegenwoordig vaak Gibraltar, Liechtenstein, Jersey en in mindere mate Luxemburg en Ierland als — al dan niet fictieve — vestigingsplaats van dergelijke vennootschappen bijzonder in trek. In vele gevallen kent de notaris de persoon die optreedt als tussenpersoon, afgevaardigde of onderhandelaar en vaak blijkt dat deze de eigenlijke bezitter is van de desbetreffende «off-shore» (of andere) vennootschap, zoniet de partner of zelfs de feitelijke verantwoordelijke ervan.

In sommige gevallen beperkt de tussenkomst van de notaris zich tot een éénmalige daad, in andere gevallen worden verschillende akten door hem verleden voor dezelfde vennootschap.

De notaris beschikt aldus over belangrijke informatie, niet alleen wat betreft de tussenkomende vennootschap, maar ook betreffende de tussenpersoon, opdrachtgever, mandataris, enz.

Dit geldt evenzeer voor zijn tussenkomsten bij het verlijden van akten die de oprichting en/of overnames beogen van vennootschappen die, al dan niet via stromannen, activiteiten ontplooiën in de immobiliënsector.

trafic international des stupéfiants, le commerce illégal des armes, la traite des êtres humains et la criminalité organisée, laquelle comprend également la fraude fiscale et financière organisée, par exemple les «carrousels» en matière de T.V.A. (Doc. Sénat n° 468-2, S.E. 1991-1992, p. 17).

En dépit des mérites du nouveau système de prévention, il faut s'attendre à ce que l'on s'efforce à l'avenir de contourner l'autorité qui a été chargée par la loi de contrôler les opérations. Cela peut évidemment se faire en recourant à des instances étrangères au système financier au sens strict du terme, pour blanchir le produit d'activités délictueuses. L'expérience de la pratique judiciaire montre que ces revenus sont souvent investis dans des biens ou des projets immobiliers par l'intermédiaire d'entreprises dites hors-lieu (*off shore*) comme de montages financiers étrangers de toute sorte, auxquels de telles entreprises sont pratiquement toujours mêlées.

Les fonds provenant des activités délictueuses ne sont pas nécessairement investis ou placés par l'intermédiaire des organismes désignés dans la loi du 11 janvier 1993. Souvent, cela se fait par le biais de tiers, parmi lesquels les notaires (en cas d'acquisition d'immeubles divers), ou par le biais de sociétés immobilières, grâce à l'acquisition de participations, à des apports en capital, etc. Le notaire intervient ainsi, fréquemment, lors d'achats ou de placements portant sur des biens immeubles ou des projets immobiliers, en qualité de fondé de pouvoir pour ce qui concerne les paiements des avances et des factures. Ces paiements se font au moyen de comptes personnalisés établis au nom de tiers et d'entreprises hors-lieu. C'est ainsi qu'actuellement Gibraltar, le Liechtenstein, Jersey et, dans une moindre mesure, le Luxembourg et l'Irlande, tiennent particulièrement la cote comme lieux d'établissement, fictif ou non, de pareilles sociétés. Dans bien des cas, le notaire connaît la personne intervenant en qualité d'intermédiaire, de délégué ou de négociateur. Il n'est pas rare que cette personne se révèle être le véritable propriétaire de la société hors-lieu (ou autre) en question, sinon le partenaire, voire le responsable de fait, de celle-ci.

Tantôt l'intervention du notaire se limite à un seul acte, tantôt il passe différents actes au profit de la même société.

Le notaire dispose ainsi d'informations importantes, non seulement concernant la société intervenante, mais aussi au sujet de l'intermédiaire, du commettant, du mandataire, etc.

Il en va de même de ses interventions lors de la passation d'actes de constitution ou de reprise de sociétés qui, par le truchement ou non de prête-noms, déploient des activités dans le secteur immobilier.

De omstandigheden waarin één en ander verloopt, laten aan de notaris toe vermoedens te koesteren nopens de herkomst van de aangebrachte kapitalen of nopens de intenties van de betrokken partijen. Het is van het grootste belang dat ook aan de notarissen de verplichting wordt opgelegd om dit soort gegevens te laten registreren en mede te delen.

In voormelde context is de notaris aldus een persoon die bevoorrechte getuige is van sommige daden bestaande uit «de omzetting of de overdracht van geld of andere activa met het oogmerk hun illegale afkomst te verhehlen of te verhullen» (Gedr. St. Senaat, nr. 468-1, B.Z. 1991-1992).

In de loop van 1991 en 1992 slaagde een criminele organisatie in Nederland erin om, met de opbrengsten van de fabricatie van amfetamines en X.T.C. zich gedurende ongeveer 9 maanden via één van hogervernoemde constructies, 1 200 panden aan te schaffen en investeringen te verrichten in een grootschalig immobiliënproject (het oprichten en bouwen van 3 havenloodsen in de haven van Amsterdam).

Robert GARCIA.

*
* *

VOORSTEL VAN WET

Enig artikel

In artikel 2 van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, wordt het eerste lid aangevuld met een 15° en een 16°, luidende:

« 15° de notarissen;

16° de makelaars in onroerend goed en de ondernemingen tot aankoop en verkoop van onroerend goed. »

Robert GARCIA.

Les conditions dans lesquelles tout cela se déroule permettent au notaire d'avoir des présomptions quant à l'origine des capitaux apportés ou des intentions des parties intéressées. Il est de la plus haute importance d'imposer également au notaire l'obligation de faire enregistrer et de communiquer ce type de données.

Dans le contexte susvisé, le notaire est ainsi un témoin privilégié de certains actes consistant en «la conversion ou le transfert de capitaux ou d'autres biens dans le but de dissimuler ou de déguiser leur origine illicite» (Doc. Sénat n° 468-1, S.E. 1991-1992).

En 1991 et 1992, une organisation criminelle est parvenue, aux Pays-Bas, grâce au produit de la fabrication d'amphétamines et de X.T.C., à se procurer en l'espace d'environ neuf mois, par le biais d'un des montages susvisés, 1 200 immeubles et à investir dans un projet immobilier à grande échelle (création et construction de trois entrepôts portuaires à Amsterdam).

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article unique

L'article 2, alinéa premier, de la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux est complété par un 15° et un 16° rédigés comme suit :

« 15° les notaires;

16° les courtiers immobiliers et les entreprises d'achat et de vente de biens immobiliers. »